

Ang Östhammars kommuns inställning till etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. KF 2020-10-13

Vid kommunfullmäktigesammanträdet 2020-10-13 yrkade Bertil Alm (C) att ärendet återremitteras med motiveringen att Kommunfullmäktige i Östhammars kommun avvaktar fråga från regeringen innan fullmäktige tar ställning till att tillstyrka eller avstyrka att Svensk kärnbränslehantering AB etablerar anläggningar för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall från det svenska kärnkraftsprogrammet enligt KBS-3-metoden i Forsmark i Östhammars kommun.

Undertecknade reserverar oss mot beslutet att inte invänta fråga från regeringen utan att i stället ensidigt avstå den kommunala vetorätten i ett ärende som kan få konsekvenser för de närmaste 100 000 åren. Detta dessutom utan att ställa några som helst villkor.

Kommunfullmäktige accepterade inte ens ett rimligt och okontroversiellt villkor och som ingått och varit en förutsättning hela tiden nämligen:

- Vid en eventuell omprövning av verksamheten ska kommunfullmäktiges tillstyrkan inhämtas innan tillåtlighet eller tillstånd meddelas.
- En sådan tillstyrkan ska alltid inhämtas om verksamheten kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag, såsom exempelvis vid byte av metod, deponering av avfall från nya kärnkraftsanläggningar eller deponering av andra länders använda kärnbränsle.

Att fatta beslut under osäkerhet är inget nytt för oss i fullmäktige, vi vet inte alltid allt. Men när det gäller att fatta beslut om att tillåta ett slutförvar för använt kärnbränsle som kan få konsekvenser de närmaste 100 000 åren så är det lite större. Det är kanske det viktigaste beslutet som Östhammars kommun någonsin fattat och kommer att fatta.

Detta är en etisk och moralisk fråga och det vilar ett tungt ansvar på kommunfullmäktige i Östhammars kommun. Vi kommer nämligen aldrig att ha full kunskap, men det fanns frågor som hade varit angelägna att ha hanterat innan vi tog vårt vetobeslut. Det är också enda gången som kommunen i formell mening har avgörandet i sin hand, även om regeringen kan undanröja ett kommunalt vetobeslut.

Tillåtlighetsbeslutet finns reglerat i miljöbalken.

Bestämmelserna i miljöbalken gäller både slutförvarsanläggningens säkerhet/strålskydd och andra frågor som exempelvis om störningar av buller, att natur- och kulturmiljöer ska skyddas och att mångfald ska bevaras. Regeringen ska även pröva ansökan utifrån ett samhälleligt perspektiv, alltså om verksamheten kan tillåtas.

Först efter att regeringen eventuellt meddelat ett tillåtlighetsbeslut kommer tillståndsbeslut och villkor som fastställs av Mark- och miljödomstolen. Då har kommunen yttrande- och förslagsrätt men ingen vetorätt. Tillstånd som meddelas av domstolen gäller sedan i princip så länge det finns en verksamhet och verksamhetsutövare.

När Mark- och miljödomstolen prövade frågan under 2017 och lämnade sitt yttrande till regeringen den 23 januari 2018 fanns följande i sammanfattning.

Mark- och miljödomstolens yttrande

Verksamheten är tillåtlig om

1. Svensk Kärnbränslehantering AB redovisar underlag som visar att slutförvarsanläggningen på lång sikt uppfyller miljöbalkens krav trots de osäkerheter som kvarstår om hur kapselns skyddsförmåga påverkas av
 - a. korrosion på grund av reaktion i syrgasfritt vatten
 - b. gropkorrosion på grund av reaktion med sulfid, inklusive saunaeffektens inverkan på gropkorrosion
 - c. spänningskorrosion på grund av reaktion med sulfid, inklusive saunaeffektens inverkan på spänningskorrosion
 - d. väteförsprödning
 - e. radioaktiv strålningens inverkan på gropkorrosion, spänningskorrosion och väteförsprödning.
2. det klargörs vem som har ansvar enligt miljöbalken för slutförvarsanläggningen på lång sikt.

Domstolens andra fråga om ansvar efter förslutning har därefter hanterats av regering och riksdag och en lagstiftning finns på plats. Borde egentligen vara ganska självklart i detta fall att staten ska ta på sig det ansvaret när det inte längre finns någon verksamhetsutövare.

Hur domstolens yttrande när det gäller osäkerheter kring kopparkapseln skulle tolkas har varit föremål för diskussion där vissa hävdade att domstolen hade "bara några frågor".

På direkt fråga vid domstolens presskonferens svarade dock domstolens ordförande rådmann Anders Lillienau att det skulle tolkas som ett **Nej**.

Därefter har SKB kompletterat ansökan. Kompletteringen sänts på remiss och slutligen har kompletteringen kungjorts av regeringen med svarsdatum 17 juni 2020.

De frågor som Mark- och miljödomstolen tog upp i sitt yttrande har ännu inte behandlats av någon som hade domstolens perspektiv på frågan dvs utifrån miljöbalken. Kärnavfallsrådets yttrande från september förra året kan dock tolkas som att det fortfarande finns stora frågetecken.

Bl.a. skrev Kärnavfallsrådet: Det finns idag inte några vetenskapliga belägg för att utestående frågor om kopparkapselns skyddsförmåga kommer att bli besvarade under den stegvisa prövningsprocess som i så fall väntar.

Det ska då noteras att den stegvisa prövningsprocessen sker senare när tillstånd lämnats enligt kärntekniklagen. Någon motsvarighet till stegvis prövning finns inte enligt miljöbalken.

Strålsäkerhetsmyndigheten är expertmyndighet enligt kärntekniklagen men definitivt inte enligt miljöbalken. Och det är tillåtligheten som finns reglerad i miljöbalken. Att Strålsäkerhetsmyndigheten först tillstyrkt ansökan och även efter Mark- och miljödomstolens tydliga kritik och SKB:s kompletteringar kommit till samma slutsats som tidigare ändrar inte sakförhållandet att bedömningen ska ske även enligt miljöbalken och någon med domstolens kompetens. Detta perspektiv saknas fortfarande.

Regeringens rådgivande organ Kärnavfallsrådet beskriver väldigt tydligt på sin hemsida två separata processer som samordnas. Och när det gäller huvudfrågan om tillåtlighet enligt miljöbalken skriver Kärnavfallsrådet: Regeringen **frågar** kommunerna om de tillstyrker eller avstyrker verksamheten. Se bilaga med den schematiska bilden från Kärnavfallsrådet.

Även SKB skriver i sitt senaste yttrande till regeringen den 2 juli 2020 om den fortsatta handläggningen: SKB hemställer att regeringen inhämtar yttrande enligt 17 kap. 6 § miljöbalken från kommunfullmäktige i Östhammar och därefter fattar beslut i tillåtlighetsfrågan.

Det kan knappast bli tydligare. Man svarar inte på frågor som inte ställts.

Mot bakgrund av att Mark- och miljödomstolen i sitt yttrande sa nej till tillåtlighet finns inget enhetligt underlag.

Utan att avkräva ett förhandsyttrande från regeringen i tillåtlighetsfrågan så är det ändå rimligt att det är först när regeringen anser att domstolens frågor är besvarade som Östhammars kommun avger sitt "vetobeslut".

Och det är först när vi får den formella frågan från regeringen som ärendet kan vara moget för ett beslut i kommunfullmäktige.

Bilaga med den schematiska bilden från Kärnavfallsrådet

